

Notater skrevet ned 44 år etter opprettelsen av radiosenderen "Vega".

Mye er dessverre glemt, datoer ble ikke skrevet.

Gården ble overtatt av tyskere og frontkjempere da vi ble arrestert - mye ble ødelagt og gikk tapt.

SLIK BEGYNTE DET!

Høsten 1940 kom Anders Hem og spurte om jeg kunne skaffe et gammelt hus eller hytte til leie? Det var noen gutter i Larvik, som skulle arbeide i skauen, så de slapp å ta arbeide for tyskerne. - "Det var nok illegalt arbeide," skjønte jeg siden.

Jeg fikk leid en gammel stue av Oskar Wasvik for 20 kroner måneden. Jeg fikk penger av Anders Hem og betalte for fem måneders forskudd. Den høsten fikk jeg en ring med bokstavene F.S.R. og ble med i en illegal gruppe "Secret Service."

Høsten gikk og guttene brukte ikke huset, så det ble spurt hvor det ble av leieboerne. Andre juledag fikk jeg beskjed, Oskar Næss og Finn Berge hadde reist til Sverige - delvis ved hjelp av kontakter - og bruk av ringen. De kom seg videre til England og ble tatt opp i en spesialgruppe og utdannet til etterretningstjeneste i Norge.

Det ble min roligste tid i krigen. Det ble snakk om å danne en motstandsgruppe, og om "matauk" - lure unna leveranser til tyskerne. Radioen ble innlevert, men vi fikk snart tak i en annen - måtte jo følge med.

Våren 1941 i mai, holdt gårdsgutten (Ragnvald Torgrimsen) og jeg med på å ta opp en "kule" med gulerøtter som vi hadde ute på et jorde. Da kom det to karer bort til oss, jeg fikk litt av et sjokk. Det var Oskar og Finn, som var kommet tilbake fra England. Jeg lot som jeg ikke kjente dem - på grunn av gårdsgutten som var nyansatt. Han var helt pålitelig, vi hadde mye hjelp av ham siden, da han var allsidig og kunne hjelpe til med reparasjoner.

Oskar og Finn spurte om å låne telefonen, bare gå inn, min tante Grethe Wasvik er inne. Snart etter kom Anders Hem og tok guttene med seg. De var kommet tilbake til Norge i "område Kristiansand" først i april med båt, for å opprette direkte kontakt med England, "Secret Service".

Første problem var oppholdssted og mat. Og dette ble i første omgang løst ved en "lemhytte" på Bjørnøya i Farris, og siden i telt på en øy ved Ono. For å komme over til Bjørnøya trengte guttene en båt, vi fikk tak i en pram på Halle, mot å skaffe dem en igjen. Fikk kjøpt en flatbånnings "eike" av Hans Torgrimsen, som han hadde reparert. Fikk også endel rasjoneringskort av N. Bonnevik forretningsfører i Brunlanes Forsyning - godt å ha som legitimasjon.

Så var det å vente på slipp og utstyr. Da det endelig kom ved Raubern. Ble endel utstyr ødelagt, ved at det huket av fallskjermene. Senderene var i orden, en sender for lysnett og en for batteridrift. Våpene gikk det også bra med:

1 Mauserpistol

2 Stengun og magasiner til Lugerpistoler ble ødelagt (Sverre og Ragnvald Torgriksen ordnet med reparasjon med Svendsen Døvlø. Alt ble reparert og ble helt i orden.)

En pistol Anders Hem kom med og mange skudd. Den var full av rust. Sverre og Ragnvald fikk pusset og reparert den, så den ble i fin stand. En del mat ble også ødelagt ved slippet.

Oppdraget bestod i å kontrollere inn og utgående skipstrafikk i ytre Oslofjord. Skipsverkstedene, reparasjon og nybygging m.m.

Foruten Oskar og Finn var Karsten Bjønnes observatør for "Vega".

Jeg fikk opprettet en kontakt i Horten - overmontør på Horten Verft, Karsten overtok kontakten senere.

Fikk også kontakt med losene, helt fra svenskegrensen til Bergen, angående minefelter m.m. Alle fine karer.

Det gikk bra hele sommeren, men høsten kom med regn og mørke. Etter å ha konferert med England, ble det bestemt at vi skulle slutte og at Oskar og Finn skulle returnere til England. Oskar sa før han reiste, jeg kommer tilbake med mere utstyr. Slik at vi ikke er så avhengige av hjelp fra dere. 1. mars 1942 ble flyet med Oskar skutt ned vest for Stavanger - dessverre en fin kamerat var falt.

En dag en av senderne hadde vært til reparasjon, møtte jeg Anders ved "Munken", han i bil og jeg med hest. Han slengte kofferten på vognen min. Jeg kjørte over Storgaten og opp Langestrand, med senderen og reparerte våpen.

En dag jeg var borte på jorden, stoppet en bil og to lensmannsbetjenter i Brunlanes (Nazi). Det hadde vært et tyveri av ved fra Sky Skole. De lurte på om jeg hadde sett en bil med ved. Da kommer Oskar gående på veien. Lensmannsbetjentene spurte hvem det var. Jeg svarte vet ikke, men jeg tror det er sjefen for byggingen av bunkersene i Skybakken, og det godtok de, og takket for det.

Oskar og Finn drog tilbake til England via Sverige.

Karsten Bjønnes ble fortsatt i Larvik og Norge.

"Vegas" senderutstyr ble plassert på Herøya, Forsgrund, uten særlig hell.

På sommeren 1942 kom Anders Hem og ga beskjed om at han kunne få tak i en telegrafist, som var villig til å sende. "Vega" skulle flyttes til Larvik, men hvor?

Om jeg kunne tenke meg noe sted?

Jeg snakket med min tante, Grethe Wasvik, vi ble enige om å bruke mitt rom i andre etasje til å begynne med.

Anders kom med senderutstyret og telegrafisten Magnus Marum. Han skulle hjelpe til på gården, så det gikk meget fint.

Jeg viste at det var meget gode radioforhold hjemme. Så var det å rigge opp antenner, kunne ikke godt ha de ute - vi la antennen helt oppe i røstett inne - den virket fint.

Så var vi igang på Klever. Karsten satte opp telegrammene og løste de vi fikk. Alt gikk i koder, som ofte ble skiftet.

Selv hadde jeg en meget god radiomottager med kortbølge. Jeg bygde den inn i en verktøykasse og viklet en rammeantenne i lokket, den virket som retningsantenne og var meget god. Vi brukte den når vi ble kalt opp, det var lettere med høyteren enn med øreklokke. Når vi ble kalt opp gikk vi over til senderstasjonen. Vi hadde forskjellige tider og ofte flere bånd å lytte og sende på. Glemmer ikke første natt vi fikk kontakt, det var som å vinne krigen, slik føltes det.

Hjemme på gården hos oss, hadde vi besøk av mye folk. Familie og kjente stakk innom. Predikanter bodde lange tider hos oss, mens de studerte prekener, sendte vi til England, en merkelig kombinasjon. Tror det var en fordel. Ingen trodde vi var så frekke. Magnus bodde mye hos oss og arbeidet på gården, og sendte, så ingen fattet hva vi drev med.

En dag kom Adolf Einarsen med en ny sender, slik at vi sendte med to forskjellige sendere og to forskjellige organisasjoner, en foruten England. Etter en tid ble senderen forflyttet og "Vega" senderne ble brukt til å sende til England og den andre organisasjon. Det var ofte slitsomt, gårds- og skogsarbeide og ofte lytting om natten. Dessuten var jeg nesttroppsfører i Hjemmestyrkene, troppssjef var Ivar Moe.

På de nesten to år vi drev og sendte, ble det mange episoder, noen glemt, skal ta med noen jeg husker. En dag min tante Grethe Wasvik var en tur i Larvik, og jeg ventet på Magnus, som skulle komme å sende. Da banket det hardt på døren, og der stod en tysker i fullt utstyr. Jeg tenkte det verste, han snakket godt norsk. Han fortalte at det skulle være en stor øvelse. Staben for øvelsen, skulle har kjøkkenet. En tid etter kom mange kjøretøyer og hester, slik at gårdsplassen ble helt full. Feltkanoner, forskjellige skyts og feltkjøkken. På kjøkkenet ble det rigget opp felttelefoner og utstyr. (Vi hadde en del utstyr vi også, bl.a. tre sendere.)

Min tante kom hjem, og ble høflig hjulpet inn i huset, og lurte på hva som foregikk. Da Magnus kom og fikk se alle tyskerne, tok han en annen vei og gikk hjem. Så den kvelden ble det ikke noen sending.

Øverste sjefen for øvelsen kom inn og alle opptrådte høflig og korrekt. Det sto mye på spill, så vi måtte spille høflig og korrekt. De holdt seg på kjøkkenet, kokken kom inn med en bøtte, tror det var lapskaus og en bøtte med tea med rom. Det ble et fryktelig vær, med sludd og vind, så uthusene var fulle av tyskere. Vi hadde mye utstyr gjemt i uthusene, seks radiomottagere, radiodeler og -lamper, samt våpen. Men alt gikk heldigvis bra.

Det ble endel snakk med sjefen, om krigen snart ble slutt. I 1944 er det slutt og dere får fløtekake og sjokolade. Og da de reiste ut på morgensiden, ba han meg hilse min moder, og la igjen sigaretter og lommeløktbatterier. Men vi var glade de var borte fra gården uten uhell. Selv om gårdsplassen så ut som en grisebinge.

Nå hadde vi en rolig tid, sendingene varierte. Noen ganger daglig og opp til flere ganger daglig, det kom ann på forholda. Så kunne det være rolig i flere dager.

Tyskerne hadde en ny øvelse, men nå holdt de seg i skaukanten, brant opp to favner oreved for oss, som ble erstattet og betalt. De kom med en tysker, som en hest hadde bitt. De var på kjøkkenet, og han fikk en sprøyte mot stivkrampe og forbunnet. Da de dro ble en motorsykel-ordonas stående igjen i gården, han fikk ikke startet. Han kom og spurte om vi hadde et startbatteri. Vi hadde en landbruksmotor for bensin, så jeg sa ja. Han lånte batteriet til radiosenderen, seks volts bilbatteri. Måtte jo få ham avsted. Han fikk startet, vet ikke hvem som var mest glad, han eller jeg. Jeg fikk seks lommelyktbatterier av ham, og takk og farvel.

Så kom en vanskelig tid med peilebiler. (Jeg har hatt sjefen for S.D. Herman Wermich, som fange i Larvik Kretsfengsel etter krigen, jeg som betjent. Han fortalte at de hadde hatt peilestasjoner i Wien, Smolensk og fikk en i Oslo.)

De krysspeilet at det lå en sender i Larviksområdet. Men for å finne den, måtte de finpeile og brukte bilene til det. Han trodde den lå ved Fritzøhus og hadde gitt opp å finne oss, de ble stadig lurt. Vi hadde opprettet meldekontakter, så vi fikk beskjed når de var i virksomhet og ute peilet. Meldingene gikk på særmeldinger. Fikk vi melding om bilene ble sendingene avsluttet, og de hadde ikke noe å peile på.

Skal bare fortelle om enkelte episoder. Vi var endel ungdommer som hadde fest på Sky Skole med bløtkaker. Da stod en av peilebilene utenfor, de stjal forresten en bløtekake. Jeg viste Magnus skulle sende den kvelden. Sa til de andre at jeg måtte hjem for å se til ei ku. Sparket fort hjem, kastet en stein på vinduet til Magnus og tilbake igjen. Tyskerne holdt seg i ro og spiste bløtkake.

En kveld tok jeg som vanlig en tur for å se etter peilebilene. Ved Lilleklever stod en av bilene og tyskerne ute i veien. Jeg hadde revolveren klar i lomma. Jeg slapp forbi uten noe tilsnakk. Av forståelige grunner kunne jeg ikke gå tilbake samme vei. Jeg var jo lokalkjent og i god form, sprang tilbake igjennom skauen og fikk varslet Magnus. Vi forsto at peilebilene ble for nærgående.

Vi holdt et møte Anders, Karsten, Magnus og jeg. Da kom det en melding om at peilebilene var ute og kjørte. Vi ble enig om å holde opp en tid. Vi holdt nå opp med å sende, ble enige med England at det var best å kutte ut en stund.

Etter en tid fikk vi beskjed om at peilebilene var borte. Hadde jo ikke noe å peile, når vi ikke sendte. Vi begynte å sende igjen, da vi fikk melding at bilene var borte. Det viste seg at det var en feilmelding, dessverre.

Magnus og jeg var fullt klar over at vi drev farlig, ble vi tatt ble vi skutt. Vi var enige om hva vi skulle si og holde på den forklaringen dersom vi ble tatt. Hvis det under forhørene var mulig, skulle vi ikke oppgi andre.

24. februar 1944 var jeg å kjørte ved for vedutvalget på Salsås. Jeg kom kjørende hjem sammen med Olaf Svenson, og gikk for å sette inn hesten. Idet jeg gikk inn for å spise, smalt et skudd over hode på meg, rett i brannmuren bak meg.

Jeg sprang ovenpå til Magnus, han hadde sendt. Det tok endel tid før feltarmeriet kom inn i huset. De brøt opp døren til stuen og Grethe Wasvik ble tatt, hun var nedunder, hun ble spurt hvor vi var, og vi fikk tid til å brenne opp papirer og formulærer.

Spørsmålet kommer vel, hvorfor vi ikke var bevæpnet? Etterpå ser enn at kanskje var det det beste. I uthuset hadde vi en Stengun og en Luger med lastede magasiner. I tilfelle Gestapo var kommet inn i huset, kunne vi skyte dem. Magnus hadde alltid en pistol på seg, den dagen ikke. På rommet ovenpå lå en Luger, den hadde Anders eller Karsten lånt og hentet.

Magnus gjemte seg inne på et kott. Jeg nede i en stor kiste. Sjefen for rasian kom opp sammen med tre mann. Kistelokket ble åpnet og jeg fikk en pistol i brystet, tyskeren skrekk opp. Han sto imidlertid litt for nære, så jeg fikk plasserte venstre hånd under haken på ham, mens jeg med høyre hånd låste armen med pistolen. Han fikk sjokk. Jeg tenkte på å stupe ned trappa, med han under. De tre andre tyskerne slo og sparket, kunne ikke godt skyte, da jeg svingte tyskeren rundt, som en høysekk. Jeg regnet med å bli skutt likevel. Da kom noen tyskere opp med min tante. Da ga jeg opp, ville ikke at hun skulle se at jeg ble skutt.

Jeg så ikke ut, kløvde lepper, svært sår i hode etter en pistolkolbe, blått øye. Tyskerne ville gyve på meg, men sjefen, han jeg hadde tatt, stoppet dem. Ga ordre om å hente vann og vaske blodet av meg. Da det var gjort, bød han meg en sigarett. Siden så jeg at jeg hadde store blå merker etter støvlesparka på låra.

Magnus ble funnet og ga opp. Så nå var det slutt på senderen "Vega" på Klever, det hadde gått bra lenge. Feltgendarmen (feltpolitiet) hadde omringet gården. Omkring 70 politisoldater deltok i rasianen, sa de.

Det viste seg at feltpolitiet hadde begått en tabbe, da de brakte senderen til taushet. Planen var nemlig at vi skulle få lov til å fortsette sendingene, slik at tyskerne fikk anledning til å plukke opp telegrammene, til bruk i sitt eget etterretningsarbeide. De skulle bare peile oss inn, slik at de viste hvor senderen var. Og så varsko Gestapo.

Da feltpolitiet hadde tatt oss, ringte de til Gestapo i Larvik. Wermich og Sjulzt (er ikke sikker på skrivemåten) kom, men hadde kjørt feil og kommet til Grøtterød, nabogården. Gestapo satte håndjern på meg, med Sjulzt og en bevæpnet feltpolit i hver arm, måtte jeg vise vei opp til Grøtterød og bilveien opp til Klever.

Vår nabo Jakob Klever kom for å hente avisen og ble tatt, helt uskyldig. Magnus, Jakob og jeg ble kjørt til Gestapo i Tallak Nielsensgate. Vi ble plassert i kjelleren med bevæpnet vakt, med håndjern og bunnet på beina, de tok av meg gummistøvlelene. Min tante Grethe Wasvik plassert i Larvik Kretsfengsel.

Det var bare rent formelle forhør Gestapo i Larvik tok av oss. Her var det nok "storfisker", som var fanget. Ut på natten ankom fire spesialister fra Victoria Terrasse. Blant annet sjefen for Funkstelle D.S. Speer og fra IV E2 spionsaker.

Også begynte forhørene av Magnus og meg. Jeg ble beskylt for å komme fra England, og ble spurt hvor vi hadde gjemt våpene? De hadde tatt opp mange av våre telegrammer og presset hardt på for å få nøkkelen til koden. De skiftet på hele natten til ut på formiddagen. Speer brukte en slags slåsshanske av gummi og flådde opp kinnet, har ennå arr. En brukte flatthånd og slo ut begge trommekinnene, har hull ennå i dag. Har søkt spesialist, den ene er bra. Tredje mann var hvis spesialist til å bruke kølle, jeg ble banket så musklende tilslutt var lammet. Men verst var det at han slo mellom håndjerna, da de strammet til. Fjerde mann brukte støvelhælene på terna mine. Har vist vært knust for det knakker ennå i de.

Jeg blødde jo meget, ble vasket med skureklutt og bøtte. Armene og hendene, hovnet og ble blåe. Det var bare Magnus og meg som ble hardt forhørt, ikke Jakob. Jeg vil si at det var så lavt, og slå på en hjelpeløs fange med håndjern. Det ga styrke, slik at jeg så ned på dem.

Utpå formiddagene 25. februar ble vi overført til feltarmeriet på Farris Bad. Med hilsen fra Gestapo at forhørene var en forsmak på det som skulle komme.

Vi ble om natten kjørt i bil til Viktoria Terrasse og videre til fengslet på Møllergt. 19. (Det ble tre døgn uten mat og søvn, så nå var vi trøtte og slappe.)

Magnus satt seks uker på Møllergt. 19, ble overført til Akershus og satt der til frigjøringen. Grethe Wasvik ble overført til kvinnefengslet og satt der i et år, kom så på brakke og slapp ut 10 dager før frigjøringen.

Jakob og jeg satt på enecelle i seks måneder. Jeg på sonder, det vil si isolert. Og så sirka seks måneder med flere på cella, opptil fire personer.

14. februar 1945 ble vi overført til Grini fra Møllergt.

19. Jakob satt på Grini sirka tre uker, kom til forhør og ble sendt hjem.

2. april ble jeg sendt til Kongsvinger Festning. Der var det S.S. skole. Det var en arbeidskommando på 18 mann. Vi som kom dit skulle være "germansk type". Jeg kom dit som gårdsbestyrerer. Og var der til frigjøringen.

Vi var fire mann, som var med på å heise det norske flagget på festningen, de andre var reist til Grini. Hjemmestyrkene overtok festningen og vi reiste til Grini og hjem FRIE.

Sjefen for Funkstelle D.S. Speer var på vårparten 1944 med på en aksjon ute på Nesodden, en senderafære. De satte seg til motverge og Speer ble skutt. Det var vel grunnen til at ikke Magnus og jeg ble skutt. Da nye folk overtok vår sak. Det er som ordspråket sier: "Den enes død den andres brød."

De som var aktive med senderen "Vega" var: Karsten Bjønnes, Magnus Marum, Trygve Wigeland Nilsen, Grethe Wasvik og Anders Hem.

Det var flere som direkte og inndirekte hjalp oss, slik at det gikk så bra.

Anders Hem med familie, Gudrun Marum og sønn, Karsten Bjønnes, Ivar Moe med familie fikk rømt til Sverige.